

کانون مطالعات و پژوهش‌های خراسان

سیمینار دوروزه بین‌المللی

درباره

نقد و بررسی دومین انتخابات ریاست جمهوری افغانستان

لندن

دانشگاه برونیل

12 - 13 دسمبر 2009

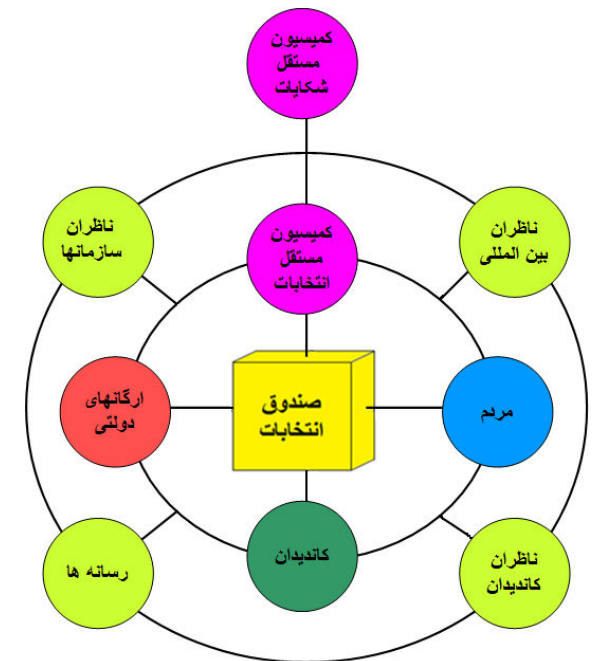

بختی پیرامون زمینه های برگزاری انتخابات سالم در افغانستان

(مکروانالیسیز)

پروفسور دکتور لعل زاد
لندن - دسمبر 2009

عناوین

- * مقدمه
- * انتخابات چیست
- * انواع انتخابات
- * اجزای سیستم انتخابات افغانستان
- * پروسه انتخابات آیدیل در افغانستان
- * معیارهای ارزیابی انتخابات
- * تطبیق معیارهای ارزیابی در مورد انتخابات افغانستان
- * مشکلات عمومی در انتخابات افغانستان
- * مشکلات جدی (زمینه های تقلب) در انتخابات افغانستان
- * وسایل تامین شفافیت و عدم تقلب در انتخابات (معیارهای تطبیقی)
- * معیارهای انتخاب (شایستگی) کاندیدان
- * نتیجه گیری

مقدمه

- * حاکمان (از آغاز تاریخ تا امروز) از طرق مختلف و به شیوه های گوناگون بقدرت رسیده اند
- * برای حق جلوه دادن اقتدار خویش به اصول و معیارهای مختلفی توسل جسته و اتکا نموده اند
- * همین اصول و معیارهای شناخته شده یا قبول شده رسیدن به قدرت یا نگهداری قدرت، منابع و مبانی مشروعیت مقام یا اقتدار ایشان بوده است:

* زور و زر، دین و مذهب، تقلب و نیرنگ، عنعنه و رسوم، قانون و مردم (انتخابات)

مردم – گله گوسفندانی اند که برای زنده ماندن به شبانانی ضرورت دارند
حاکمان – شبانانی اند که از طرف خداوند برای نگهداری مردم فرستاده شده اند

درک دیروز

انتخابات (مردم) – یگانه وسیله ایست برای استقرار مقامات مشروع، مسئول و پاسخگو
مقامات منتخب – نه ”حاکمان“ بلکه نمایندگان یا ”خادمان“ مردم اند که نقش راننده
قطار یا ناخدای کشتی را بعهده دارند

انتخابات چیست؟

* پروسه‌ی مراجعه به مردم برای انتخاب ”نمایندگان“ ایشان در مقامات مختلف ارگانهای دولتی یا غیردولتی میباشد:

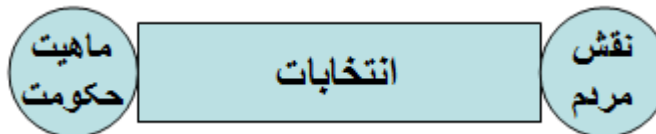
* وسیله ایست برای مشروعیت یا مشروع نشان دادن مقامات (قدرت)

* وسیله ایست برای تامین دموکراسی یا دموکراتیک نشان دادن حکومتها

* وسیله ایست برای حل بسیاری از مسایل اجتماعی – سیاسی (دولتسازی، ملتسازی، ...)

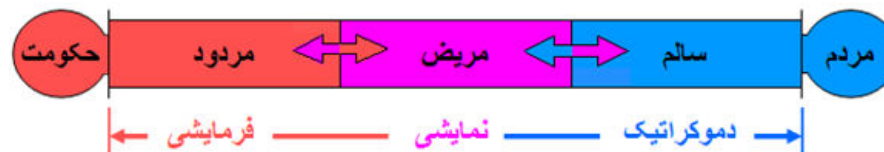

اما کدام انتخابات؟

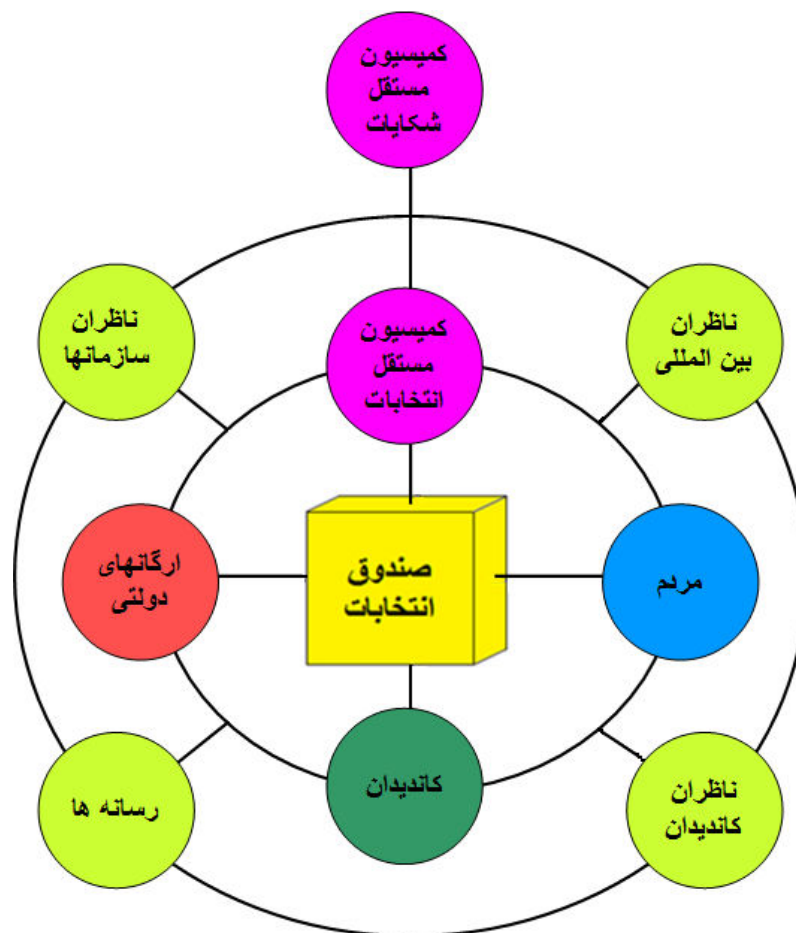

انواع انتخابات (نظامها)

<p>انتخاب کاندید حاکم جهت ادامه حکومت (اکثرا مادام العمر) بمنظور مشروع نشان دادن اقتدار خویش – توسط حکومت (کاندید حاکم): نظامهای دیکتاتوری (فرد محور)</p>	<p>فرمایشی (مردود)</p>
<p>* معمولا احزاب مخالف (وسازمانها و رسانه های مستقل) وجود ندارد * کاندیدان رقیب از هیچ امکانی برای ابراز انتقاد یا سیاستهای مخالف برخوردار نیستند * کمیسیونهای مستقل برگزارى و نظارت (نهادهای دموکراتیک) وجود ندارد</p>	<p style="text-align: center;">نامشروع</p>
<p>انتخابات واقعا رقابتی و نوبتی (حداکثر دو دوره) براساس رای آزاد، عمومی، سری و مستقیم - توسط کمیسیونهای واقعا مستقل (مورد قبول طرفین): نظامهای دموکراتیک (مردم محور)</p> <p>* کاندید حاکم نتواند از امکانات دولتی سوء استفاده نماید * احزاب مخالف و کاندیدان از آزادی بیان، اجتماعات، انتقادات و سیاستهای مخالف برخوردار باشند * نظارت مستقل (نهادهای دموکراتیک) وجود داشته باشد</p>	<p>دموکراتیک (سالم)</p> <p style="text-align: center;">مشروع</p>
<p>با ظاهر دموکراسی (موجودیت کمیسیونها، احزاب و...) و باطن دیکتاتوری (زور، تقلب و...) – توسط کمیسیونهای ظاهرا مستقل و عملا حکومتی: نظامهای نمایشی (متقلب)</p>	<p>نمایشی (مریض)</p> <p style="text-align: center;">تقلبی</p>

اجزای سیستم انتخابات افغانستان

1. کمیسیونهای مستقل (انتخابات و شکایات)، 2. ارگانهای دولتی، 3. مردم، 4. کاندیدان و 5. ناظرین (ورسانه ها) – این اجزا با اساس روابط و ضوابط مغلقی با همدیگر پیوند داشته و سیستم انتخابات افغانستان را تشکیل میدهند

پروسة انتخابات آيديال در افغانستان

1. كميسيونهاي واقعا مستقل (مورد قبول طرفين)، 2. ارگان هاي دولتي بيطرف،
3. كانديدان معياري، 4. مردم (شهروندان) آگاه و فعال و 5. ناظران غيرجانبدار

- * تثبيت مراكز يا حوزه هاي رايدهي برمعيارنفوس در هر ولايت (كميسيون انتخابات، دولت، مردم، ...)
- * ثبت نام افراد واجد راي (كميسيون انتخابات، دولت، مردم، ...)
- * توزيع کارت هويت و کارت راي براي راي دهندگان (كميسيون انتخابات، دولت، مردم، ...)
- * فراهم نمودن بحث ها و مناظره هاي انتخاباتي بين كانديدان (رسانه ها، ...)
- * تامين شرايط مساعد و مساوي براي تمام كانديدان و ناظران (كميسيون انتخابات و دولت، ...)
- * نظارت از عمليه رايدهي (كميسيونهاي انتخابات، شكايات، ناظرين، دولت، مردم، ...)
- * جلوگیری از تقلب (كميسيونهاي انتخابات، شكايات، ناظرين، دولت، مردم، ...)
- * بررسی شكايات و تطبيق مجازات (كميسيونهاي انتخابات، شكايات، دولت، مردم، ...)
- * شمارش آرا و اعلان نتيجه در حضور ناظران (كميسيون انتخابات، ...)
- * ...

انتخابات آيديال (100 %) ناممكن است!
ولي ناگزيريم در جهت تقرب بان با معيارهاي تطبيقي عمل كنيم!

معیارهای مشروعیت (دموکراتیک بودن) انتخابات

(اصول و معیارهای شناخته شده یا قبولشده)

1. موجودیت کمیسیونهای واقعا مستقل و پاسخگو

- * برگزاری انتخابات (تامین شرایط مساعد و مساوی برای همه)
- * شکایات انتخابات (رسیدگی به شکایات و تطبیق مجازات)
- * نظارت و تطبیق قوانین، و...

(واحد اندازه گیری: مورد قبول طرفین)

2. قانونیت (تطبیق قوانین ذیربط: اساسی و انتخابات) - ولی اگر قوانین غیر عادلانه یا قابل سوال باشد، باید آنها اصلاح یا تعدیل کرد!

3. اشتراک مردم (واحد اندازه گیری: فیصدی اشتراک مردم - تعداد افراد رای دهنده بر تعداد افراد واجد رای). باین منظور، مقیاس زیر پیشنهاد میگردد:

ادامه معیارهای مشروعیت ...

4. شفافیت (علنیت) – تامین امکانات لازم برای **قابلیت دید و درک** اشیا و پروسه ها از پشت پرده ها و صحنه ها

(واحد اندازه گیری: قابلیت دید و درک یا درجه اقتناع مردم)

5. تقلب (برخورد با تقلب و متقلب) – هر نوع فریبکاری عمدی یا جعل حقایق که باعث **نفع یا ضرر** کسی شود

(واحد اندازه گیری تقلب یا ”جرم“: عمدیت + اندازه نفع یا ضرر)

بی نظمی، تخلف، تقلب و ... جرم است

(جرم – هر عملی که بموجب قانون مستوجب جزا باشد)

رفع تقلب وسیله مشروعیت انتخابات است، اما متقلب باید مجازات شود!

تطبيق معيارهاى ارزىابى (مشروعىت) درمورد انتخابات افغانستان

1. موجوديت كميسيونهاى مستقل ???

- * انتخابات - تقرر توسط "كائيد حاكم" و ...
- * شكايات - مورد مناقشه
- * نظارت بر تطبيق قوانين - وجود نداشت

2. قانونيت ???

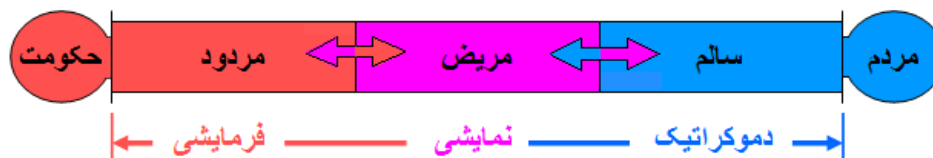
- * تطبيق قانون اساسى - تعويق انتخابات و ...
- * تطبيق قانون انتخابات - دايرنمودن دور دوم و ...

3. اشتراك مردم - حدود 30 %

4. شفافيت - معلوم نبودن تعداد نفوس، تعداد راي دهنده، نبودن کارت هويت و ...

5. تقلب ???

- * برخورد با تقلب - همدستى كميسيون انتخابات و ارگانهاى دولتى (رسوائى جهانى): افشائى ايجاد حدود 1500 مركز خيالى (تقلب يكسوم آرا) و ...
- * برخورد با متقلب - صورت نگرفت (متقلب برنده اعلام شد!) ...

چگونگى برگزارى انتخابات در هر کشور نشاندهنده ماهيت نظام حاکم در آن کشور است!

مشکلات عمومی در انتخابات افغانستان

* جامعه ای که حد اقل، 80% مردم آن "بیسواد" است:

* پائین بودن سطح آگاهی ایشان از ارزش انتخابات و حقوق شهروندی

* مقامات دولتی را "حاکمان" خود میدانند نه "خدامان" خود

* جامعه ای که تعداد نفوس آن نامعلوم است

* جامعه ای که اتباع آن اسناد (معتبر) هویت ندارند

* جامعه ای که بیش از نیم نفوس آن (زنان) از حق برآمدن از خانه محروم اند

* جامعه ای که در بین یکتعداد اقوام آن سنت و ذهنیت قبیله‌ای حاکم است (فیصله های جمعی)

* جامعه ای که مردم آن (بخصوص در محلات) در معرض تهدید و تطمیع قرار دارند

* جامعه ای که در آن کارتهای رای خرید و فروش میشود

* جامعه ای که ضعیفترین معیار (تحصیلی و کاری) برای کاندیدان دارد:

* درجه تحصیل کاندید، حد اقل لیسانس (برای رئیس جمهور) و بکلوریا (برای وکلا) باشد

* تجربه کاری کاندید، حد اقل پانزده سال (برای رئیس جمهور) و ده سال (برای وکلا) باشد

... *

این امکان همیشه وجود دارد که مقامات منتخب به افراد دیکتاتور، استفاده جو یا بیکاره تبدیل شوند!

مشکلات جدی انتخابات

(زمینه های تقلب)

- * عدم صراحت (یا عدالت) قانون اساسی و قانون انتخابات در موارد متعدد
- * عدم موجودیت کمیسیونهای نظارت و تفسیر قوانین
- * عدم موجودیت لیست (ثبت نام) رای دهندگان
- * عدم موجودیت اسناد (معتبر) شناسائی رای دهندگان
- * توزیع کارت رای بدون ثبت افراد (خرید و فروش آن)
- * عدم رسیدگی جدی به شکایات (برخورد با متخلفین)

* عدم موجودیت کمیسیونهای واقعا مستقل یا ایجاد آنها توسط یکفرد (کاندید حاکم)

* ایجاد مراکز "خیالی"

* پرکاری صندوق ها

* رایدهی مکرر

* شمارش آرا

... *

رئیس جمهور و... "انتخابی" هستند، اما در مقابل هیچ مرجعی پاسخگو نبوده و (بآسانی) قابل عزل نیستند!

وسایل تامین شفافیت و عدم تقلب در انتخابات

(معیارهای تطبیقی)

- * اصلاحات در قوانین (اساسی و انتخابات) یا دموکراتیزه ساختن آنها
- * ایجاد نهادها یا کمیسیونهای واقعا مستقل (انتخابات، شکایات، نظارت و...) و پاسخگو (مورد قبول طرفین)
- * پاسخگویی کمیسیونها (بمقابل پارلمان؟)
- * تهیه لیست یا ثبت نام رای دهندگان واجد شرایط در هر مرکز رایدهی
- * توزیع کارت هویت به رای دهندگان ثبت نام شده
- * توزیع کارت رای به دارندگان کارت هویت و ثبت نام شده در مراکز رایدهی
- * رسیدگی جدی به شکایات (برخورد با متخلفین)
- * موجودیت حتمی ناظران در مراکز رایدهی (بخصوص نماینده کاندیدان)
- * شمارش آرا و اعلان نتیجه در هر مرکز در حضور ناظران (بمجرد ختم انتخابات) با
 - * تثبیت تعداد رای دهنده (در لیست)
 - * تعداد برگه رای دهی (در صندوق)
- ...

هر قدر کمیسیونها مستقلانه تر و عادلانه تر عمل کنند، شفافیت بیشتر و تقلب کمتر خواهد بود!

معیارهای انتخاب (شایستگی) کاندیدان

(پول، قوم، زبان، مذهب، منطقه، شخصیت، برنامه و...)

- * شخصیت کاندید – دانش، تجربه کاری، صداقت، و ...
- * تیم کاری کاندید – شخصیت معاونان، مشاوران و حلقه اطرافیان او ...
- * برنامه انتخاباتی کاندید – وعده های که زمینه عملی و ضمانت اجراییوی داشته باشند ...

لازمه هر مقام انتخابی، پاسخگوبودن وامکان (آسان) عزل آن است!

نتیجه گیری

- * درهرانتخاباتی نگرانیهای فوق العاده در مورد **”تقلب“** وجود دارد ...
- * این نگرانیها زمانی کاهش مییابد که انتخابات مطابق **”معیارهای دموکراتیک“** برگزارشود:
- * ایجاد نهادهای دموکراتیک یا کمیسیونهای واقعا مستقل (از طریق پارلمان یا مورد قبول طرفین)
- * ثبت نام رای دهندگان درهرمرکز یا حوزه رایدهی (معیاربررسی)
- * توزیع کارت هویت به رای دهندگان درمراکزثبت ایشان (معیاربررسی)
- * توزیع کارت رای بنام افرادی که در مراکز رایدهی ثبت نام نموده اند (معیاربررسی)
- * اجازه رای فقط به دارندگان کارت هویت وکارت رای درمراکز ثبت ایشان (معیاربررسی)
- * موجودیت حتمی ناظران درتمام مراکز رایدهی (بخصوص نماینده کاندیدان) (معیاربررسی)
- * شمارش آرا واعلان نتیجه درهرمرکزرایدهی درحضورناظران (بمجرد ختم انتخابات) (معیاربررسی)
- * مقامات منتخب زمانی درست کارخواهند کرد که درمقابل موکلین خویش پاسخگوبوده و(بآسانی) قابل عزل باشند

